

HOL VANNAK A TÖMEGSÍROK? (8.)

Ismeretlen tömegsírok

Adán tizenkilenc férfit lőttek a Tiszába – Moholon több száz személyt végeztek ki

Sajnos egyre kevesebb olyan tanúja van már az 1944-es borzalmak időszakának, akik megmutathatnák, hol várnak az ártatlan áldozatok tetemei arra, hogy végre méltó nyughelyükre kerüljenek. Most induló sorozatunk célja felkutatni azokat a helyeket, ahol a szemtanúk vagy a helytörténészek szerint a '44-es áldozatok jeltelen tömegsírokban nyugszanak. Várjuk olvasóink segítségét. Akik tudnak segíteni, kérjük, jelentkezzenek a 024 555 530-as telefonszámon, illetve a hetvege@magyarszo.com e-mail címen.

1944 október 8-án foglalták el a szovjet csapatok Adát és Moholt. A két külön álló községen véres események játszódtak le az ezt követő időszakban. Különösen

érvényes ez Moholra, ahol több száz embert végeztek ki, hogy pontosan mennyit, az talán soha nem fog kiderülni, és talán az sem, hogy hol nyugszanak. A becslések szerint az áldozatok száma 300 és 600 között alakul. A megtorlást túlélő sértettek és az elkövetők közül ma már állítólag nem él senki. A hozzátartozókat és a szemtanúkat a félelem megtanította

A becslések szerint az áldozatok száma 300 és 600 között alakul. A megtorlást túlélő sértettek és az elkövetők közül ma már állítólag nem él senki.

szovjet tábornoknak, hogy kétezer adatai magyarral heteken belül megépít egy a pontonhidat a Tiszán, a mai kompjárásnál, ha szovjet parancsnokság jóvááll az emberek élet- és vagyonbiztonságáért.

Október 8-át követő harmadik napon megkezdődött a hidépítés, amelyben a 18 és 60 év közötti férfi lakosság vett részt. A híd november 1-re elkészült.

Időközben, október folyamán megalakult Adán a 16-18 tagú vérébíróság, amelynek tagjai között nem voltak magyarok. Az önjelölt hatalom képviselői az egykori rendőrség épületében, a mai könyvtár helyén álló épületbe

gyűjtötték össze a magyarokat, mintegy húsz-egyhátfő. Az összegyűjtött személyek egy része a magyar közigazgatásban töltött be valamilyen tisztséget. Volt olyan, akik személyes sérelem miatt került oda, vagy csak azért, mert az egyik ünnepségen vitte a magyar zászlót. Az áldozatokat megverték és megkínnozták. Az

elhurcoltak között volt olyan, aki kiszabadult, de a többséget kivégezték. Tizenkilenc férfit a Tiszába lőttek az adatai strand és a sóderlelep közötti részen. A helybeliek szerint a kommunistáknak, köztük **Sterbik Sándornak** köszönhető, hogy a vérébíróság ténykedését leállították és rendeződött a helyzet.

KIVÉGÉZÉS ELŐTTI BOROTVÁLÁS

Moholon a helybeli adatközlők szerint a kivégzések 1944. október 8-tól egészen 1945 elejéig zajlottak. Az áldozatok száma több százra tehető, hogy pontosan mennyi, az talán soha nem fog kiderülni. Jórészt férfiakat végeztek ki, de akadtak az áldozatok között nők is. A kivégzettek kezeit dróttal összekötözték, egy részét a Tiszába lőttek



Az Osztrovára vezető út baloldalán lévő erdőben is van tömegsír

hallgatni, hiszen a szörnyű események után is, az elkövetők bántódás nélkül élhettek mindennapjaikat. A megkérdéztet adatközlők is csak név nélkül voltak hajlandók nyilatkozni Adán és Moholon is. Az összefoglaló írásban az általuk elmondottakra, a

Volt olyan, akik személyes sérelem miatt került oda, vagy csak azért, mert az egyik ünnepségen vitte a magyar zászlót

közvetlenül ma is élő történetekre, valamint azokra a publikációkra hagyatkozunk, amelyek Matuska Márton (A megtorlás napjai) és Mészáros Sándor (Holttá nyilvánítva – Délvidéki magyar fátum 1944-45) tollából jelentek meg.

AZ ÉLETMENTŐ HÍD

Adán Gere Vince katolikus plébános leleményén és a kommunisták tettei készségén múlt, hogy „mindössze” tizenkilenc embert lőttek a Tiszába. Adán állítólag mindössze egy szerbet féltek el a háború alatt. A magyar hatóságok egyebként mintegy hatvan ember felett féltek 1941 és 1944 között, közülük 20-an elvesztek a fronton, mert munkaszolgálatosként az aknamezőre terelték őket, illetve két személyt Adán végeztek ki. Ezek az emberek azonban szinte kivétel nélkül kommunisták voltak és magyarok.

Gere Vince plébános zseniális ötlettel rukolt elő, hogy a megtorlásától megmentsék a helybeli magyarokat. Felajánlotta a munkaezőnek és az építőanyagának szűkében lévő illetékes



A Tisza-parti vízmérce mögötti erdő tömegsírát rejti

végeztek ki és temették tömegsírba, valamint az Osztrova mellett lévő Disznóhat homokbányába. Ezek a feltételezett tömegsírok, amelyekről a közvélemény megemlékezik, de szinte senki nem tudja,

hogyan pontosan hol találhatóak. A feltételezett területet ma sűrű erdő borítja, és ezért ezek felkutatása nehéz feladatnak tűnik.

Mészáros Sándor írása szerint, Moholon az új hatalom csak 1944 október 14-én alakult meg. Az idők szellemének megfelelően nem volt közöttük egyetlen magyar sem. Ezt követően elszabadult a pokol, ami tömeges kivégzésekbe torkollott. Az

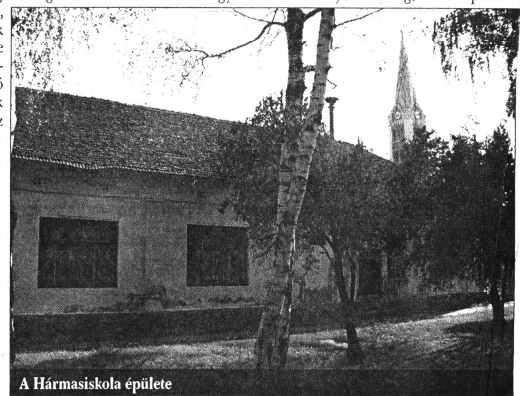
adatközlők szerint, a falubeli szerbek egy része ellenente a kommunistáknak, köztük **Sterbik Sándornak** köszönhető, hogy a vérébíróság életüket, mivel figyelmeztették őket a veszélyre, vagy kimentették a gyűjtőhelyekről, illetve egységeket elbújtattak. Ezekben a napokban a helybeli népszerű fegyveres tagjai tömegesen fogdosták össze az embereket Moholon, illetve a községhez tartozó tanyacsoportokon, köztük Völgyparton (Obornjača). A legtöbbször az egykori túzóltó laktanyába került, amelynek helyén ma a kultúrotthon áll. Ugyanitt hirdettek ítéletet felettük fogvatartóik, akik az egykori zárdá, a mai általános iskola épületében ülészek. Mészáros Sándor szerint az emberek sorsáról hatalmas-kodó személyek döntöttek, minden formai eljárás nélkül. A szerencsétlen embereket ezután az úgynevezett Hármasiskolába kísérték. Ez az épület a katolikus templom szomszédságában ma is áll. Innen vitték az embereket a vesztőhelyre, a kivégzések több hullámban zajlottak kivétel nélkül éjszaka. A helybeliek szerint a legtömegesebb kivégzésre november 11-én került sor, Mészáros sze-

Felajánlotta a munkaezőnek és az építőanyagának szűkében lévő illetékes szovjet tábornoknak, hogy kétezer adatai magyarral heteken belül megépít egy a pontonhidat a Tiszán, a mai kompjárásnál, ha a szovjet parancsnokság jóvááll az emberek élet- és vagyonbiztonságáért

rint november 8-án. Aki azt állítja a népfelzárkódító bizottság Zentára küldött bizalmas jelentésére hivatkozva, hogy 118 embert végeztek ki, köztük 9 nőt, legtöbbször kiskorú volt. A kivégzettek között

volt **Varga Lajos** plébános is. A szerző megemlíti azt is, hogy a listán szereplők háborús bűnös-ként vannak feltüntetve, bár közülük csak hárman szerepelnek a vajdasági háborús bűnösök listáján vélt vagy valós

bűnök miatt. A helybeliek szerint a legtömegesebb kivégzés egy különös esemény előzte meg, előző nap a Hár-



A Hármasiskola épülete

masiskolába rendelték a falu összes borbélyát segédostól, hogy borotválják meg az emberüket. Ez állítólag egész nap zajlott.

A közvélemény szerint moholi vérengzéseknek egy Zomborból érkezett partizán tiszt érkezése vetett véget.

A II. világháború polgári áldozatainak felszűntetését és emléktáblát emeltek a moholi katolikus temetőben. Az emléktáblán valamivel több mint 150 név áll, a lista azonban hiányos: mert állítólag sokan nem merték felvéstetni családtagjuk nevét, illetve nem tudtak az emlékműállításról. A hozzátartozók minden novemberben anél az emlékműnél róják le kegyeletüket az áldozatok előtt.

A helybeliek szerint a legtömegesebb kivégzés egy különös esemény előzte meg, előző nap a Hármasiskolába rendelték a falu összes borbélyát segédostól, hogy borotválják meg az embereket. Ez állítólag egész nap zajlott.